

Spike Jonze

Med sin første film, *Being John Malkovich*, giver Spike Jonze dels en udstilling af, hvor hul kunsten kan være, og omvendt en hyldest til kunstens muligheder

Rock-rap-roden Fatboy Slim fik i 1998 sit publikumsgennembrud med cd'en *You've come a long way, baby* og radioglansnumret var *The Rickafeller Skank*. Spike Jonze skabte en højst speciel video til sangen: man ser en yngre mand danse foran en kø af mennesker. Optagelsen er amatøragtig sort-hvid med vaklende håndholdt videokamera, og folk går af og til forbi så udsynet spærres. Musikken der spilles på den medbragte ghetto-blaster er Fatboy Slims sang og den gestikulerende og ivrige danser synes uanfægtet af de uanfægtede omgivelser. Han bliver omsider træt og i en epilog bliver danseren interviewet af en tv-mand, der spørger om vi har at gøre med en professionel danser, 'Nej', er svaret, om end den svedige herre både har gået til dans og interesserer sig for koreografi, hedder det sig. Så er den ikke længe – hvis det ikke var fordi danseren er instruktøren selv, der forinden var blevet lidt af et navn i branchen fordi han med stor succes havde lavet flere musikvideoer med musikindustriens store halvavantgardenavne, nemlig The Beastie Boys, REM og Björk.

Medie og menneske. På en og samme gang fremstår Spike Jonze som amatør og professionel, som sig selv og som en rolle. Han er ingenlunde den eneste i sin generation der leger med image og identitet, men han er en af de mest bemærkelsesværdige i udstillingen af det komplekse

samspil mellem medie og menneske. Helt ned i egennavnet rækker denne essentielle leg. Spike Jonze blev født 1969 i Rockville, Maryland, USA. Navnet lyder Adam Spiegel(in), og det kan man få en del ud af, hvis det skulle være. Han startede med at lave videoer om nogle af gadens artister nemlig skateboard-folk og har i øvrigt fungeret som statist og miniskuespiller i enkelte film (*Three Kings* og *The Game*, f.eks.), under navnet Richard Couffe. Kunstnernavnet Spike Jonze konnoterer såvel Spike Lee som den amerikanske popmusiks svar på dadaismen, Spike Jones. Den hidtil eneste film, *Being John Malkovich* (1999), der hidtil er kommet fra Spike Jonzes hånd, er da også lidt af en oplevelse og en krydsning af flere stilarter og i den grad en identitetsleg beslægtet med den der følger med pseudonymet.

Being John Malkovich lyder på papiret helt far out. Det har givetvis hjulpet på realiseringen, at sangeren Michael Stipe fra REM var med på ideen og blev producer og at stjernen John Malkovich indvilligede i at spille sig selv i en intrikat rolle der bærer mindelser om Fatboy Slim-videoen.

Dukkeføreren Craig Schwartz er ikke ligefrem skattet af gadens forbipasserende, og hans samlever Lotte opfordrer ham til at tage et ordinært lønarbejde. Han havner i et firma der har til huse på 7 1/2 sal. Den stedlige sekretær snakker sort, hvis hun ikke lægger an på Craig, og chefen Lester

Being John Malkovich

er en smilende særling på angiveligt 107 år der er mere end almindeligt optaget af det erotiske. Men den der for alvor tænder Craig er Maxine, der tankelæser hans liderlige hensigter, uden at hun selv virker interesseret i ægtemanden som ikke har det mest passionerede forhold til samleveren Lotte. Denne lever og ånder for sine mange vilde dyr, som hun plejer som erstatning for de børn Craig udskyder på grund af sine kunstnerambitioner.

Ved et tilfælde opdager Craig en dag et hul i væggen i et af firmaets arkiver; han kravler ind i det og så begynder løjerne for alvor. Den nysgerrige rutscher ned i – John Malkovichs hoved. Bevidsthedsrejsen varer 15 minutter men perspektiverne er vidtrækkende. Dukkeføreren har fundet en genvej ind til en andens inderste og

med den underfulde men virkelige drøm forstår Craig at verden er underfuld. Den er mere end det; den hemmelige viden giver Craig en mulighed for at tiltrække Maxines opmærksomhed. Ganske vist er hun fortsat demonstrativt afvisende, men hun kan godt se de finansielle chancer i faldet ned i John Malkovichs hoved. De to indrykker en annonce, der lokker med en særlig rumrejse; resultatet er at folk fylkes på de lavloftede gange. Lotte har imidlertid også prøvet turen ind i stjernens bevidsthed og den tur giver hende den overraskende erkendelse, at hun godt kunne tænke sig at være en mand. Maxine viser på sin side en åbenbar interesse i Lotte, hvilket afsløres til en intim middag hos ægteparret. Begge kaster sig begærligt over Maxine, der bramfrit erklærer at

Craig godt kan opgive bejleriet, mens Lotte er lige sagen – bare hun vel at mærke er inde i John Malkovich. De to kvinder kan blot forenes via mediet John Malkovich. Den indladende Maxine opsøger i tide og utide stjernen, og en sand trekant opstår mellem Lotte, Maxine og Malkovich. Han undrer sig over at blive kaldt Lotte af den henførte Maxine, men erotikkens vildveje er som bekendt kringledede; stjernens ven Charlie Sheen, der selvsagt spiller sig selv, synes denne Maxine lyder spændende, så legen fortsætter.

Craig finder sig imidlertid ikke i Lottes intervenering, hvorfor han låser hende inde sammen med familiens reservebarn, den traumatiserede abe Elijah, hvorefter Craig tager fast bolig i Malkovich. Maxine bliver nu Craigs ejendom. Udenpå er det John Malkovich der sejrer ved at danse for Maxine, indeni er det dukkeføreren, der trækker i alle trådene. Det vil sige Lotte giver ikke så let op. Den der elsker er stærk og den vakte Lotte opsøger Lester, der også har en sjov plan. Han er leder for en række oldinge, der vil leve evigt. Det sker ved at de med jævne mellemrum finder en ny vært, som de invaderer. Og den næste i rækken er udset til at skulle være John Malkovich. Skuespillerens og kunstnerens rolle er at være et hylster for folks drømme, og Malkovich er en suveræn kunstner. Først formår Craig at realisere sine drømme om at blive den store dukkefører, der endog er godt gift med gravide Maxine. Senere viger han pladsen for et mindre kollektiv, der ikke kan sige farvel til livet. Det betyder at Lotte ender med at

få sin Maxine, der med vilje har båret på barnet, fordi det blev undfanget af den John Malkovich der var midlertidigt besat af Lotte. Det lyder vandet og vanvittigt; filmens sidste billeder viser parrets datter svømmende i et bassin, en pige der inderst inde er besat af – Craig. Også han har fået sin Maxine, der nu er blevet hans moder. Det er heller ikke så lidt.

Kunsten er hul. *Being John Malkovich* er på en og samme gang en udstilling af hvor hul kunsten kan være og omvendt en hyldest til kunstens muligheder. I en andens krop triumferer Craig som dukkefører. Endelig lykkes det for ham at vise, hvordan en miniatureverden kan fortælle stort om det hele. John Malkovichs figur demonstrerer hvor tømt et medieikon bliver, når publikum kommer tæt på. Man får ondt af den stakkels vært, der hjem-søges af den ene og anden onde ånd. Filmen gør imidlertid noget for at modgå denne bevægelse; således bliver Lotte spillet af en næsten ukendelig Cameron Diaz. Hun ligner til en afveksling en udslidt, overvintret hippie og er alt andet end glamourøs.

“Sandheden er for fjolser”, siger Charlie Sheens figur med en omskrivning af Karen Blixens fordækte dictum ”Sandheden er for Skomagere og Skræddere”. Sandt er det, at Spike Jonzes film leger elegant og overraskende med de store identitets- og seksualitetsspørgsmål. En på en gang tung og let historie, en paradisk postmoderne allegori om problemerne med at ville være en anden.

Erik Svendsen

Filmografi

1999 *Being John Malkovich*